

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli, den 5 maj 1916 kl. 4 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckta motioner angående tillägg till bestämmelserna om ersättning till följd av statsmonopol å tobakstillverkningen.

Närvarande: herrar K. G. Karlsson, Nilsson i Bonarp*, Hammarström, Ollas A. Ericsson, Antonsson*, Bäckström, frih. Fleming, Röing, Jeansson i Kalmar, Rune, Källman, Elof Ljunggren, Knaust, Bondeson*, Holmström*, Nilsson i Kristianstad, Jönsson i Boa*, Lithander och Uddenberg*.

* Icke deltagit i justeringen av betänkandet.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 78, har herr *Söderberg* i Stockholm hemställt, »att riksdagen måtte besluta:

Motionärernas yrkanden.

att till de yrkesutbildade arbetare inom tobaksindustrien, vilka skola åtnjuta ersättning enligt 9 § 4 mom. i Kungl. Maj:ts nådiga förordning av 15 december 1914, om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, måtte hänföras även de med klistringsarbete inom tobaksindustrien sysselsatta arbetare;

att följande tillägg måtte göras till 9 § i samma förordning:

Ersättning enligt 9 § 2 mom. c må likaledes tillkomma de yrkesutbildade tobaksarbetare, som under åren 1911—1914 någon tid vistats i utlandet, men vid tiden för monopolets ikraftträdande varit inom riket ånyo

anställda i yrket eller till följd av sjukdom eller arbetsbrist ej kunnat erhålla anställning.

Likaledes må ersättning enligt samma mom. tillkomma de arbetare, vilka, ehuru bosatta inom riket, under samma tidsperiod varit någon tid bortvarande från yrket, men vid tiden för monopolets ikraftträdande varit ånyo anställda inom detsamma, eller till följd av sjukdom, arbetsbrist eller andra tvingande orsaker ej kunnat erhålla anställning.»

I samband härmed har utskottet behandlat en likaledes från andra kammaren till utskottet remitterad, av herr *Lithander* väckt motion, nr 82, däri hemstälts, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t behagade låta utreda frågan rörande ersättning för förlorad näring för de tobaksfabrikanter, som börjat sin fabrikationsverksamhet efter 31 december 1908, samt till riksdagen inkomma med de förslag, var till denna utredning kan föranleda».

Beträffande de skäl, som av motionärerna anförts, får utskottet hänvisa till motionerna.

*Tobakscentral-
kommissionens
yttrande.*

Bevillningsutskottet, som i vederbörlig ordning anhållit, att tobakscentralkommissionen måtte avgiva det yttrande, som de i förevarande båda motioner gjorda framställningarna kunde föranleda från centralkommissionens sida, har sedermera fått till sig överlämnad en till Konungen ställd skrivelse, däri kommissionen i anledning av bevillningsutskottets berörda framställning anförde följande:

»Vidkommande herr *Söderbergs* motion, finner sig centralkommissionen, som nu slutligt avgjort omkring $\frac{3}{4}$ av samtliga till kommissionen ingivna ansökningar, avseende personlig ersättning, till en början böra vitsorda, att kommissionen i ett icke ringa antal fall ansett sig nödsakad avslå ersättningsansökningar på den grund att vederbörande sökande under tidsperioden 1911—1914 varit borta från tobaksindustrien, eller väl varit sysselsatt inom denna industri men i utlandet, detta dock endast för den händelse bortovaron, respektive utomlandsvistelsen omfattat en sammanhängande tidsföljd överstigande ett år. Centralkommissionen har ansett detta tillvägagångsätt betingat av bestämmelserna i 9 § 2 mom. c) av ersättningsförordningen, jämförda med den i 1 mom. av samma § a) och e) angivna förutsättningen om stadigvarande sysselsättning och anställning. Vid tillämpningen har kommissionen dock så vitt möjligt tagit hänsyn till de fall, där en under tidsperioden 1911—1914 inträffad längre bortovaro från tobakstillverkningen varit orsakad av sjukdom eller annan anledning, som synts kommissionen utgöra laga förfall, och i dessa fall låtit ersättning utgå trots bortovaron.

Beträffande de i motionen omhandlade klistrerskorna, har kommissionen, såsom i motionen uppgives, ansett sig böra bestämma ersättningen åt dem enligt 6 mom. i 9 §. Kommissionen har därvid stött sig på, förutom kommissionens egna undersökningar, upplysning från synnerligen sakkunnigt håll, enligt vilken dessa personer, om än deras arbete kräver viss yrkesutbildning, dock icke kunna anses såsom *inom tobakshanteringen* yrkesutbildade. Så snart en såsom klistrare anställd person jämte klistringsarbete i än så ringa omfattning utfört annat arbete, som kunnat anses kräva yrkesutbildning, har kommissionen städse hänfört honom till den i 9 § 1 mom. a) omnämnda kategori ersättningstagare.

Centralkommissionen måste emellertid medgiva, att även med den för de ersättningsökande gynnsamma tillämpning, kommissionen sålunda givit åt gällande bestämmelser i förevarande hänseenden, det under kommissionens verksamhet i icke så få fall inträffat, att kommissionen i sina beslut nödgats komma till resultat, som ej till fullo tillgodosett de sökandes anspråk på skäligen ersättning för förlorad anställning. I dessa fall har kommissionen sökt lägga saken till rätta genom att tillämpa bestämmelserna i 12 § om understöd, därvid kommissionen har låtit sig angeläget vara att i fall av behov vidtaga särskilda åtgärder för införskaffande av erforderliga ansökningar om understöd. Ett särskilt stöd för detta förfaringssätt har kommissionen funnit i vad som uttalas i riksdagens skrivelse den 12 september 1914 därom, att föreskrifterna i 12 § om understöd äro avsedda att komplettera de i det föregående meddelade bestämmelserna om ersättning för förlorad anställning eller sysselsättning inom tobakstillverkningen, och kommissionen har fördenskull funnit sig kunna tillämpa samma föreskrifter, även om i varje särskilt fall ej åvägabragts fullständig utredning angående oförmåga att försörja sig eller svårighet att förskaffa sig uppehälle. För övrigt må i detta sammanhang framhållas att, vad särskilt angår arbetare och med dem jämnställda inom tobaksindustrien, det endast i rena undantagsfall torde inträffa, att ej förutsättningarna för tillämpning av bestämmelserna om understöd föreligga.

Emellertid vill centralkommissionen givetvis icke förneka möjligheten av att en eller annan person, som enligt de av centralkommissionen följda principer skulle hava tillerkänts understöd, kan hava blivit utan sådant på den grund, att någon understödsansökan från honom icke till centralkommissionen inkommit.

Beträffande personer, som erhållit anställning hos Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet, har emellertid här ovan omnämnda utväg till ernående av ett rättvist resultat icke stått kommissionen till buds. Förutsättningen för att någon skall kunna tillerkännas understöd är nämligen, såsom av 12 § framgår, att han genom monopolets införande förlorat anställning eller sysselsättning inom tobakstillverkningen samt att skäligen anledning är att antaga, att han till följd härav kommer att sakna utväg att sig försörja, eller att han äger särskild svårighet att förskaffa sig uppehälle. Då dessa förutsättningar brista — och så måste ju sägas vara fallet med den, som erhållit anställning hos monopolbolaget — kan understöd icke utdömas. De här avsedda personer komma således, därest de under den i 9 § 2 mom. d) omnämnda tid utan eget förvållande av sjukdom eller annan anledning skiljas från sin anställning i en vida sämre ställning än de deras kamrater, som, då de icke erhållit anställning hos monopolbolaget, kunnat tillerkännas understöd, något som förefaller så mycket mindre tilltalande som ju i allmänhet de bästa arbetarna torde hava av monopolbolaget ut-

valts till erhållande av anställning. Gång på gång har det ock under centralkommissionens verksamhet inträffat, att kommissionen endast på grund därav, att vederbörande vunnit en stundom rent tillfällig anställning hos monopolbolaget, varit förhindrad att i understödsväg upphjälpa en otillräcklig ersättning eller att tillerkänna understöd, där ersättning av en eller annan anledning uteblivit. Ett tillägg till gällande författning, i syfte att bereda centralkommissionen möjlighet att villkorligt tillerkänna understöd åt hos monopolbolaget anställda personer, måste därför enligt centralkommissionens uppfattning anses synnerligen av behovet påkallat.

Genom en dylik författningsändring skulle, enligt centralkommissionens bedömning, icke blott det huvudsakliga syftet med motionärens framställning bliva tillgodosett, utan möjlighet dessutom öppnas att i åtskilliga andra fall, än de av motionären avsedda, där ersättningsbestämmelsernas tillämpning givit ett ur billighetssynpunkt otillfredsställande resultat, i understödsväg träda hjälpande emellan.

För egen del anser sig centralkommissionen så mycket hellre böra tillstyrka antagande av ett dylikt författningstillägg, som det synes centralkommissionen ytterst tvivelaktigt, huruvida den av motionären antydda utvägen till undanröjande av de i motionen anmärkta konsekvenserna av nu gällande ersättningsbestämmelser skulle — ens med lämpliga jämkningar i de föreslagna författningstilläggen — leda till det avsedda målet. Såsom redan nämnts, har centralkommissionen redan nu slutligt avgjort cirka $\frac{3}{4}$ av samtliga ärenden avseende personlig ersättning, och med tämligen stor säkerhet torde kunna sägas, att vid den tidpunkt, då de av motionären föreslagna författningsbestämmelserna tidigast skulle kunna träda i tillämpning, ersättningsförfarandet i dessa delar åtminstone i allt väsentligt lärt vara slutfört. De nya ersättningsbestämmelserna skulle således icke få någon som helst praktisk betydelse, och även om man valde den utvägen att upptaga de nya bestämmelserna i en särskild tilläggsförfattning och därvid giva dem tillämpning även å de av centralkommissionen redan avgjorda ersättningsärenden, skulle en sådan anordning, frånsett det mindre tilltalande i att i lagstiftningsväg förtaga verkan av ett stort antal av centralkommissionen i laga ordning fattade beslut, stöta på betydande praktiska svårigheter. Det bleve nämligen nödvändigt att föreskriva ny ansökningstid, då det väl låter tänka sig att en eller annan, som enligt de nya bestämmelserna skulle bliva ersättningsberättigad, i vetskap om att rätt till ersättning enligt författningens nuvarande lydelse icke tillkomme honom, underlåtit att till centralkommissionen ingiva ansökan om ersättning. Även om man utgår från att centralkommissionen skulle åläggas att utan vidare ånyo till behandling företaga sådana av centralkommissionen redan avgjorda ärenden, som kunde falla under den nya lagstiftningen, kunde man vidare, därest man icke i avseende å de nya ansökningarna ville frångå det för prövning av inkomna ersättningsansökningar i allmänhet föreskrivna förfarandet, i och för den nya lagstiftningens tillämpning icke undvara medverkan av lokala kommissioner. Då emellertid de förut för prövning av personliga ersättningsanspråk tillsatta lokalkommissionerna redan slutfört eller i allt fall under den allra närmaste tiden komma att slutföra sitt arbete, bleve det alltså, därest motionärens förslag skulle läggas till grund för lagstiftning i ämnet, nödvändigt att föranstalta om tillsättande av nya lokalkommissioner. Slutligen måste, med hänsyn till att centralkommissionen, såsom förut nämnts, redan tillerkänt ett stort antal personer, som skulle falla under den nya lagstiftningen, under-

stöd till efter omständigheterna avpassade belopp, särskilda anstalter träffas för att icke genom en dylik lagstiftning dessa personer komme att försättas i en gynnsammare ställning än övriga tobaksarbetare.

Av vad centralkommissionen sålunda anfört torde framgå, att enligt kommissionens uppfattning de i motionen framhållna önskemålen skulle vinna en lycklig lösning genom en även ur andra synpunkter önskvärd lagstiftning av innebörd, *dels* att tiden för ingivande av understödsansökan utsträcktes, *och dels* att åt centralkommissionen medgäves rätt att jämväl i fall, där person erhållit anställning hos Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet, tillerkänna honom understöd till lämpligt belopp, vilket understöd emellertid skulle utgå endast under förutsättning att han inom viss tid bleve utan eget förvållande från anställningen skild. Stadgande härom torde lämpligen kunna inflyta i form av ett tillägg till 12 § i ersättningsförordningen; och borde beträffande de närmare förutsättningarna för utbekommande av understödsbeloppet gälla vad i 9 § 2 mom. d) av samma förordning stadgats i fråga om utbetalande av villkorligt fastställd ersättning.

En lagstiftning av nu avsett innehåll bör givetvis icke vinna tillämpning allenast å de i motionen omförmälda kategorier arbetare, utan jämväl å andra personer, vilkas anställning inom tobakstillverkningen varit av art, som avses i 9 § 1 mom. a) och e), även om medgivas måste, att lagstiftningen komme att få sin huvudsakliga betydelse för de egentliga arbetarna och med dem likställda.

De nya bestämmelserna om rätt till villkorligt understöd skulle givetvis i första rummet tillämpas i de understödsärenden, vilka vid bestämmelsernas ikraftträdande tilläventyrs ännu icke av centralkommissionen avgjorts. Därjämte torde emellertid erfordras, att de personer, vilka på grund av vunen anställning hos Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet fått sina understödsansökningar av centralkommissionen avslagna, ävensom de, vilka underlåtit att till centralkommissionen ingiva dylik ansökan, nu bereddes tillfälle att inom viss tid till centralkommissionen inkomma med begäran om understöd, till följd varav för dessa personer ny tid för ingivande av understödsansökningar borde stadgas.

Slutligen anser sig centralkommissionen böra anmärka, att såvitt nu kan bedömas, det av riksdagen för utbetalning av understöd anvisade anslaget å 500,000 kronor, med hänsyn till antalet av de till centralkommissionen ingivna, ännu icke avgjorda understödsansökningar samt summan av redan fastställda understödsbelopp, synes skulle komma att förslå jämväl till täckande av de utgifter, som av den av centralkommissionen föreslagna författningsändringen kunde föranledas. På grund av det med Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet avslutade kontraktet rörande sättet för gäldande av kostnaderna för monopolets införande torde dock jämväl för en dylik förändrad användning av ovanberörda anslag medgivande från sagda bolag vara erforderligt. Då emellertid de antydda utgifterna icke låta sig på förhand med någon säkerhet beräkna, torde försiktigheten bjuda, att de medel, som utöver behållningen på nämnda anslag tilläventyrs kunna vardas erforderliga, ställas till förfogande; och synas dessa medel böra, under förutsättning av monopolbolagets medgivande, gäldas på samma sätt som annan kostnad för statsmonopolets genomförande.

Beträffande härefter den av herr *Lithander* väckta motionen tilltror sig centralkommissionen icke att göra något uttalande, huruvida de av motionären till stöd för framställningen anförda skälen kunna anses vara av beskaffenhet att böra föranleda ett frångående av den ståndpunkt, som 1914 och 1915 års riksdagar i frågan intagit, men vill erinra att det — med hänsyn till vad i motsvarande avseende stadgats såsom förutsättning för erhållande av personlig ersättning — väl icke i något fall kan ifrågasättas att utsträcka ersättningsrätten till andra företag än sådana, som börjat sin verksamhet under åren 1909 och 1910. Ett framflyttande av tidsgränsen till den 1 januari 1911 skulle, såvitt av de till kommissionen ingivna ansökningshandlingar framgår, medföra, att ytterligare ett tiotal fabriksföretag bleve berättigade till ersättning för förlorad näringsverksamhet, och då bland dessa företag befinna sig åtskilliga, vilka drivit sin rörelse i betydande omfattning, skulle härav följa en icke oväsentlig ökning i de beräknade kostnaderna för monopolets genomförande.

De särskilda föreskrifter, som, i händelse av bifall i större eller mindre utsträckning till motionärens önskemål, bliva erforderliga, torde lämpligen böra inrymmas i en särskild författning om tillägg till 8 § av ersättningsförordningen. Bland dessa föreskrifter lära ock böra upptagas nya stadganden om beräkning etc. av medelhandelsvinst och medelnettoförsäljningsvärde. De i 8 § av ersättningsförordningen i dylikt hänseende meddelade bestämmelserna synas nämligen icke oförändrade kunna tillämpas å företag, som börjat sin verksamhet efter den 1 januari 1909.»

I skrivelsen fanns antecknat, att herr *Söderberg* meddelat, att han icke kunde instämma i förestående utlåtande i vad detsamma avsåge den av honom själv inom riksdagen väckta motionen.

Herr *Söderberg*s motion.
Utskottet.

Vad herr *Söderberg* i sin motion anført har utskottet ansett innefatta skäl för en i viss mån utsträckt möjlighet att medgiva gottgörelse i anledning av tobaksmonopolets införande. Men det förslag i sådant syfte, som motionen innehåller, har utskottet icke kunnat biträda, utan har utskottet ansett, att övervägande skäl tala för, att i stället villkoren för meddelande av sådant understöd, som omtalas i 12 § i förordningen om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket (ersättningsförordningen), ändras i den riktning, tobakscentralkommissionen i dess ovan intagna yttrande ifrågasatt.

I fråga om sättet för gäldande av de kostnader, som kunna komma att föranledas av en sådan utvidgad möjlighet att erhålla understöd, vill utskottet till en början erinra, hurusom 1915 års riksdag (skrivelse nr 114) i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag beslöt, att av det till utbetalning av ersättning och understöd enligt de i ersättningsförordningen angivna grunder beviljade anslaget å 20,200,000 kronor, högst 500,000 kronor finge användas till utbetalande av understöd enligt 12 § i nyssnämnda förordning. Utskottet

erinrar vidare, att enligt det mellan svenska staten och aktiebolaget svenska tobaksmonopolet gällande kontraktet bolaget skall till staten erlägga likvid med belopp, som motsvarar bland annat vad staten enligt ersättningsförordningen får utbetala i ersättning och understöd. Då utskottet, i likhet med vad tobakscentralkommissionen uttalat, ansett, att de medel, som kunna blifva erforderliga för utbetalning av understöd enligt tilläggsbestämmelser av nyss angiven innebörd, borde av monopolbolaget gäldas på samma sätt som annan kostnad för monolets genomförande, har utskottet hos bolagets styrelse anhållit om upplysning, huruvida bolaget vore villigt medgiva, att de ytterligare kostnader för monolets genomförande, vilka kunde komma att föranledas av en lagstiftning i enlighet med vad centralkommissionen ifrågasatt, gäldades på nyss angivna sätt. Såsom svar härpå har till utskottet överlämnats utdrag av protokoll hållet vid bolagsstämma med monopolbolaget den 10 april 1916. Enligt nämnda protokollsutdrag anförde bolagets styrelse i en till stämman avlåten framställning, efter att hava återgivit den från bevillningsutskottet framställda förfrågan, följande.

»För egen del får styrelsen i saken anföras, att styrelsen finner centralkommissionens hemställan om befogenhet för kommissionen att villkorligt tillerkänna understöd åt hos monopolbolaget anställda personer väl motiverad samt att styrelsen icke finner något att erinra mot, att medgivande lämnas till en härav föranledd förändrad användning av det för utbetalning av understöd redan anvisade anslaget å 500,000 kronor. Likaledes anser sig styrelsen kunna tillstyrka, att bolaget i viss omfattning och i samma form, som gäller beträffande övriga kostnader för monolets införande, åtager sig det slutliga ansvaret för de utgifter, utöver nyssberörda 500,000 kronor, som kunna föranledas av den av centralkommissionen föreslagna lagstiftningen, men synes det styrelsen nödigt, att detta ansvar begränsas till något visst, på förhand fastslaget belopp, förslagsvis 100,000 kronor. Styrelsen anser så mycket mindre anledning för bolaget förefinnes att undandraga sig en dylik ökad ansvarighet, som det endast i undantagsfall lärer komma att inträffa, att någon hos bolaget anställd person, som fått sig tillerkänd villkorligt understöd, utan eget förvållande skiljes från anställningen under sådan tid, att han helt eller delvis äger utbekomma understödet, vadan de faktiska utgifter, som kunna föranledas av den föreslagna nya lagstiftningen, i varje fall torde komma att stanna vid jämförelsevis obetydliga belopp.»

Protokollsutdraget utvisar vidare, att bolagsstämman, med bifall till styrelsens förslag, beslutat medgiva,

dels att åt det för utbetalning av understöd enligt 12 § i förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket redan anvisade anslaget å 500,000 kronor finge givas den förändrade användning, som tobakscentralkommissionen föreslagit,

*A.-B. Svenska
tobaksmono-
polet.*

dels ock att de kostnader, som utöver ifrågavarande anslag kunde för-
anledas av centralkommissionens förslag, finge till ett belopp av högst 100,000
kronor gäldas på samma sätt som annan kostnad för monopollets införande.

Utskottet.

Med stöd av vad centralkommissionen och monopolbolagets styrelse
sålunda anfört och på grund av bolagets beslut torde man kunna utgå
från, att de med den ifrågasatta ändringen av understödsbestämmelserna
förenade ökade kostnader komme att helt och hållet bäras av monopolbolaget.

Vid sådant förhållande och i anslutning till den uppfattning, central-
kommissionen i fråga om det i herr Söderbergs motion framställda yrkan-
det uttalat, har utskottet ansett sig böra framlägga förslag till en särskild
författning om utvidgande i vissa fall av rätt till erhållande av sådant
understöd, som omtalas i 12 § av ersättningsförordningen.

Bevillningsutskottet har givetvis icke varit i tillfälle att för egen del
bedöma, huruvida det till understöd anvisade beloppet kan anses tillräckligt
för de sålunda föreslagna ändrade understödsbestämmelsernas genomförande.
Såväl vad centralkommissionen som vad monopolbolagets styrelse härom
anfört synes emellertid tyda på, att det knappast för närvarande finnes
anledning att förmoda, att anslaget skulle bliva otillräckligt. Skulle
det emellertid visa sig, att en höjning av ifrågavarande anslag inom det
belopp, för vilket monopolbolaget iklätt sig ansvar, är påkallad, lär Kungl.
Maj:t icke underlåta att härom göra erforderlig framställning till riksdagen.

På förslag av Kungl. Maj:t antog 1915 års riksdag sådan ändring
av villkoren för utbetalande av ersättning till vissa av de i 9 § ersättnings-
förordningen omförmälda kategorier av ersättningstagare, att där person,
tillhörande en av nämnda kategorier, blivit efter den 9 september 1914
och innan monopollet trätt i kraft utan eget förvållande skild från sin an-
ställning, han ändock skulle vara berättigad till ersättning. Enligt vad
utskottet inhämtat, har centralkommissionen även vid tillämpningen av
understödsbestämmelserna följt den grundsats, som kommit till uttryck i
nämnda ändring. Utskottet förutsätter, att, därest utskottets ovannämnda
författningsförslag blir gällande lag, kommissionen kommer att även vid
tillämpning härav följa nämnda grundsats.

Slutligen vill utskottet uttala önskvärdheten av, att centralkommis-
sionen på lämpligt sätt bringar till intresserades kännedom de vidgade möjlig-
heter till erhållande av understöd, som vid bifall till utskottets förslag komma
att inträda.

Herr *Lithanders* motion avser, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära utredning om ersättning åt sådana tobaksfabrikanter, som börjat sin fabriktionsverksamhet efter den av Kungl. Maj:t och riksdagen år 1914 i sådant hänseende fastställda tidsgränsen, den 31 december 1908. Även vid 1915 års riksdag förelågo förslag om ändring i ersättningsförordningens bestämmelser; i två i huvudsak likalydande motioner, väckta den ena inom första och den andra inom andra kammaren, hemställdes nämligen om utvidgad befogenhet för ersättningskommissionerna i syfte att bereda möjlighet till ersättning utöver de nu uppdragna gränserna. Bevillningsutskottet, som i avgivet betänkande (nr 14) avstyrkte motionerna, gjorde emellertid i sin motivering för avslag följande uttalanden:

Herr *Lithanders* motion.
1915 års
riksdag.

»Utskottet erinrar om, att 1914 års senare riksdag företog åtskilliga ändringar och tillägg i det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till ersättningsförordning. Enligt riksdagens skrivelse i ämnet (nr 261) hade riksdagen därvid låtit sig angeläget vara att tillse, att vid inlösnings- och ersättningsförfarandet full rättvisa vederfores dem, som till följd av monopolets införande skulle komma att förlora sin förut utövade verksamhet inom tobaksindustrin, ävensom sökt att för alla dem, som eljest av monopolets införande berördes, i möjligaste mån mildra de svårigheter, som övergången från fri näring till statsmonopol inom tobakstillverkningen kunde komma att medföra.

Huruvida riksdagens sålunda uttryckta avsikt kommer att vid tillämpningen i erforderlig utsträckning förverkligas, torde väl nu icke kunna med visshet förutsägas. Skulle emellertid under kommissionernas verksamhet ett eller annat fall yppa sig, då billighet och rättvisa icke synas kunna med stöd av gällande bestämmelser behörigen tillgodoses och på grund härav statens mellankomst kan finnas önskvärd, hyser utskottet den förvisningen att Kungl. Maj:t icke skall underlåta att hos riksdagen göra den framställning, som härav kan föranledas.»

Vid utskottets betänkande fanns fogad en reservation, däri hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att den i § 3 av kungl. förordningen om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket omförmälda centralkommissionens uppdrag måtte genom Kungl. Maj:ts åtgärd vidgas därhän, att densamma jämväl finge förberedelsevis till prövning upptaga ersättnings- respektive understödsanspråk, vilka tilläventyrs ej blivit tillgodosedda genom 1914 års riksdagsbeslut. Andra kammaren biföll vad utskottet i sitt betänkande hemställt, under det första kammaren antog det förslag, som innefattades i omförmälda reservation. Frågan hade sålunda förfallit.

*Åtgärder av
Kungl. Maj:t.*

I sammanhang med omförmälandet av vad som sålunda förekom vid förra årets riksdag vill utskottet lämna följande meddelanden rörande av Kungl. Maj:t eller på Kungl. Maj:ts uppdrag sedermera vidtagna åtgärder, vilka kunna komma att leda till ändringar i gällande ersättningsbestämmelser.

Sedan chefen för finansdepartementet enligt den 29 oktober 1915 erhållet nådigt bemyndigande tillkallat fyra sakkunniga personer för att verkställa utredning av frågan om ersättning åt tobaksengrossister och deras personal — en gren av tobakshanteringen som hittills icke omfattas av monopolet — hava nämnda sakkunniga anbefallts att avgiva yttrande över en från kommitterade för handelsresande och platsförsäljare vid tobaksfabriker till Kungl. Maj:t ingiven framställning angående beredande av ytterligare ersättning åt dem i anledning av tobaksmonopolets införande. I fråga härom hava de sakkunniga numera avgivit förslag, som är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Vidare har en av Pehr Fricks fabrikers aktiebolag i Malmö hos Kungl. Maj:t gjord framställning om ersättning för det fall, att icke staten eller monopolbolaget komme att inlösa fabriken, blivit remitterad till kommerskollegium, som för närvarande har ärendet under utredning.

Utskottet.

Då Kungl. Maj:t (prop. 254 år 1914) föreslog den tidsgräns i fråga om ersättningsberättigade fabriksföretag, vilken sedermera av riksdagen antogs, anfördes härom till statsrådsprotokollet, att såsom förutsättning för att ersättning skulle ifrågakomma ansetts böra gälla, att verksamheten inom tobaksindustrien fortgått under vissa år. Endast för dylikt fall ansåges nämligen böra antagas, att verksamheten kunnat bereda en så säker ekonomisk ställning, att avbrytandet finge verkligt ingripande betydelse. Riktigheten i stort sett av denna tankegång torde väl svårligen kunna bestridas, och på grund härav har utskottet icke kunnat förorda bifall till motionärens förslag, varigenom utskottet skulle ifrågasätta ett uppgivande av den ståndpunkt, som Kungl. Maj:t och riksdagen år 1914 intagit i frågan. Däremot torde det icke få anses uteslutet, att i enskilda fall särskilda omständigheter kunna åberopas till stöd för ett frånträdande av den uppställda regeln. Med hänsyn härtill har utskottet velat uttala den förvissningen, att, där genom enskilda tobaksfabrikanters framställningar till Kungl. Maj:t fall yppa sig, då billighet och rättvisa icke synas kunna med stöd av gällande bestämmelser behörigen tillgodoses och på grund härav statens mellankomst kan finnas önskvärd, Kungl. Maj:t icke skall underlåta att hos riksdagen göra den framställning, som härav kan föranledas.

*Utskottets
hemställan.*

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

1) att riksdagen måtte i anledning av herr *Söderbergs* i Stockholm motion, II:78, för sin del antaga följande förslag till

Förordning

om utvidgande i vissa fall av rätt till sådant understöd, varom i § 12 av förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket är stadgat.

Den, som vid monopolets ikraftträdande var anställd eller sysselsatt inom tobakstillverkningen i riket, må, ändå att han vunnit anställning hos monopolets utövare, kunna, när skäl, som i nämnda paragraf avses, föreligga, tillerkännas understöd med visst belopp för en gång att utgå, därest han inom två år från monopolets ikraftträdande bliver utan eget förvällande från anställningen skild, med hela det fastställda beloppet och, därest han inom fem år från nämnda tid bliver utan eget förvällande skild från anställningen, med tre fjärdedelar av samma belopp; skolande understöd, varom nu är sagt, utgå av medel som i paragrafen omnämnas eller som varda för ändamålet särskilt anvisade.

Den, som icke inom den i paragrafen stadgade tid till centralkommissionen ingivit ansökan om understöd, så ock den, vars understödsansökan blivit av centralkommissionen avslagen av den anledning, att han erhållit anställning hos monopolets utövare, äge tid att till centralkommissionen ingiva dylik ansökan intill den 1 augusti 1916.

2) att herr *Lithanders* motion, II: 82, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utvidgning av bestämmelserna rörande ersättning för förlorad näringsverksamhet i anledning av tobaksmonopolets införande, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 4 maj 1916.

På bevillningsutskottets vägnar:

K. G. KARLSSON.

Reservationer:

av herr *Nilsson* i Kristianstad, vilken, med instämmande av herrar *Bäckström*, *Källman*, *Holmström* och *Uddenberg*, ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av herr *Söderbergs* i Stockholm motion II:78 för sin del antaga följande förslag till

Förordning

med tillägg till de i 12 § av förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket meddelade bestämmelser om understöd.

Understöd må enligt par. 12 av centralkommissionen tilldelas den som före den $\frac{9}{9}$ 1914 var anställd eller sysselsatt inom tobakstillverkningen i riket, ändå att han sedermera vunnit anställning hos monolets utövare, att utgå, därest han inom två år från monolets ikraftträdande bliver utan eget förvållande från anställningen skild, med hela det fastställda beloppet, och därest han inom 5 år från nämnda tid bliver under enahanda förhållanden skild från anställningen, med tre fjärdedelar av samma belopp.

Centralkommissionen bemyndigas likaledes att till sådana inom tobaksindustrien sysselsatta personer, som fått avslag på sin ansökan om personlig ersättning därför att de åren 1911—1914 över ett år varit i utlandet eller ehuru bosatta inom riket av sjukdom eller andra tvingande orsaker varit under samma fyraårsperiod frånvarande från yrket över ett år, på förnyad ansökan bevilja understöd till belopp, som svarar mot vad ersättningen skulle belöpt sig till.

Likaledes må centralkommissionen till de med klistringsarbete inom tobaksindustrien sysselsatta, som vid tolkningen av författningen, genom att hänföras till icke yrkesutbildade fått avsevärd mindre ersättning än övriga tobaksarbetare, bemyndigas att på förnyad ansökan be-

vilja understöd en gång för alla till belopp motsvarande vad de om de hänförts till yrkesutbildade skulle erhållit.

Som villkor för understöds beviljande i dessa båda senare avseenden gälle, att vistelsen i utlandet eller bortavarendet från yrket icke överstiger 3 år av de stadgade 4 åren, att personen är svensk medborgare och vid tiden för monopolets ikraftträdande ånyo haft arbete inom yrket här i riket, eller styrker, att han vid denna tidpunkt sökt, men på grund av arbetsbrist, sjukdom eller andra tvingande orsaker icke kunnat erhålla anställning. Skulle personen ha vunnit anställning hos monopolets utövare utgår understödet endast om han inom 2 respektive 5 år utan eget förvållande skiljes från sin anställning och då i den form som för personlig ersättnings utfående finnes stadgat.

Ansökan om understöd enligt denna förordning skall på av centralkommissionen fastställt formulär till centralkommissionen ingivas senast den 1 augusti 1916.

samt av herrar *Röing* och *Lithander*.
